
„PROČ CTÍM A MILUJI TATÍČKA MASARYKA?“

OBRAZ T. G. MASARYKA V DĚTSKÝCH NEDĚLNÍCH
PŘÍLOHÁCH NAŠIM DĚTEM A TRIBUNA MLÁDEŽE
Z PRVNÍ REPUBLIKY

TERRY KLABAN

“WHY DO I HONOR AND LOVE FATHER MASARYK?”

ON THE WAY CHILDREN'S SECTIONS OF NEWSPAPERS IN INTERWAR CZECHOSLOVAKIA
FORMED THE IMAGE OF T. G. MASARYK – CASE STUDIES OF NAŠIM DĚTEM AND TRIBU-
NA MLÁDEŽE

The study presents how the first president of Czechoslovakia, T. G. Masaryk, was portrayed in daily newspapers' Sunday sections for children in the interwar period. By comparing two diverse periodicals – *Našim dětem* from *Naše politika* and *Tribuna mládeže* from *Tribuna* – the author shows how these sections depicted Masaryk as a fatherly and self-sacrificing figure, as well as a leader and a liberator of the nation.

In addition, they used similar motifs and narratives, for example, emphasizing his simple origins, his hard work and devotion to the country. Masaryk was presented as a role model for young readers, with the objective of fostering civic engagement and cultivating a sense of national identity. This comparison underscores the ideological function of children's media during the First Czechoslovak Republic and reveals how these portrayals mobilised emotional language and child-centric perspectives to promote loyalty, moral values, and national pride. It demonstrates that, even in newspapers without explicit political affiliations, Masaryk's image was used to promote civic education

Keywords: T. G. Masaryk; *Našim dětem*; *Tribuna mládeže*; children's newspaper sections; ideology

Dětské přílohy a rubriky v periodikách pro dospělé nejsou v české historii ničím novým, mají dokonce delší historii než samotné časopisy pro děti (ŠVEC 2014). Jejich největší rozvoj nastal po vzniku Československa, resp. v první polovině 20. let, kdy začínaly všechny významné deníky dětské přílohy zařazovat, většinou do nedělních vydání (srov. ŠVEC 2014, 656; SUK 2014; CHALOUPEK A VORÁČEK 1979).

Se vznikem republiky je spojen i rozmach veřejného a politického života. Většina tehdejších periodik se aktivně zapojila do budování národní ideologie nového státu – tiskla oslavné články o prvním prezidentu T. G. Masarykovi, mužích 28. října, legionářích, zmiňovala významné kulturní osobnosti nového státu (například Alois Jirásek ad.), propagovala se idea čechoslovakismu. Odmítáno bylo vše, co mohlo připomínat staré zřízení, odkazy na symboly Rakouska-Uherska se neobešly bez silně negativních přívlastků a jasného odsouzení (srov. ŠVEC 2014, 116). Nejsilněji se národní zápal projevoval při příležitosti výročí 28. října a narozenin T. G. Masaryka.

Dětské přílohy byly k tomuto účelu využívány také, obdobně jako dětské časopisy. Obracely dětskou pozornost ke společenské angažovanosti a často si kladly i výchovné cíle. Jak moc přitom politická zaměřenost periodika jeho dětskou přílohu ovlivňovala?

V této případové studii jsem se rozhodl zkoumat přístup dětských příloh na příkladu osoby prvního československého prezidenta Masaryka, nejvýznamnější politické osoby té doby. Jakým způsobem konstruovaly přílohy jeho osobu? Jaké jazykové prostředky k tomu využívaly, jak promlouvaly ke svému čtenářstvu?

Zkoumal jsem přílohy dvou významných deníků té doby: *Národní politiky* a *Tribuny*. Oba tituly byly nezávislé a nesloužily jako tiskový orgán politických stran, přesto každý z nich vyjadřoval vlastní politické tendence. Jejich dětské přílohy, nazvané *Naším dítětem* a *Tribuna mládeže*, vycházely jako nedělní přílohy. Ty několik let tvořily část běžné dětské produkce, přestože nepatřily k těm nejznámějším (ve srovnání např. s přílohou *Lidových novin*). Jiné, podobně řadové

přílohy, otevřeně prezentovaly své politické názory (např. dětská příloha *Rudého práva* – *Dětská besídka*), *Naším dětem* a *Tribuna* ovšem ne. Zaměřil jsem se proto na to, jestli a případně jakým způsobem se ideologické zatížení projevovalo u periodik, u nichž takové zaujetí není proklamované a které přitom tvořily hlavní proud.

Soustředil jsem se na pečlivou jazykovou analýzu (close reading) s cílem najít prvky, které můžeme interpretovat jako politicky zatížené.¹⁾ Z toho důvodu jsou také vybrány pouze dva příklady – jednak kvůli prostorovým možnostem a jednak kvůli tomu, že obě čísla vztahující se k Masarykovi jsou výjimkami v jinak velmi konzistentních přílohách. Právě proto si, dle mého názoru, zaslouží své zkoumání – jako ukázky, že i v jinak čistě apolitických přílohách pro děti lze nalézt ideologické aspekty.

Analýza se zaměří na ročníky z let 1925 a 1929/30. Pro vybrané ročníky je klíčové, že pokrývají významná výročí – Masarykovy 75. a 80. narozeniny. Toto období první republiky také již není ovlivněno prvotní euforií z nově vzniklého státu, ale zároveň ještě nečelí naplno dopadům hospodářské krize a nacismu, který mohl vnést silné prvky německé propagandy. Tato časová volba umožňuje nahlédnout, jak se ideologické poselství periodik v době stabilního státu promítalo do tvorby dětských příloh v období, které bylo klíčové pro formování identity mladé republiky.

1 ZKOUMANÁ PERIODIKA

1.1 NAŠIM DĚTEM

Národní politika byla jedním z nejprodávanějších deníků předválečného Československa. Vznikla vydělením z přílohy pražského německy vydávaného titulu *Politik* roku 1885. V době první republiky se prezentovala jako apolitický titul, později vyjadřovala často názo-

1 Z tohoto důvodu se zde také nebudu tolik zabývat uměleckou kvalitou obou příloh, jelikož by dostatečná analýza vyžadovala více prostoru, než kolik jeden článek může poskytnout.

ry blízké národně demokratické straně (srov. BERÁNKOVÁ ET AL. 1988; KONČELÍK ET AL. 2010; SUK 2014) a poté výrazněji podporovala stranu Národní sjednocení (srov. KONČELÍK ET AL. 2010, 42).

Pavel Suk uvádí, že nápad na dětskou přílohu *Národní politiky* vzešel na počátku roku 1923, kdy obdržel učitel Jan Vavřík⁽²⁾ dopis od šéfredaktora *Národní politiky* Václava Beneše Šumavského s prosbou o návštěvu v redakci listu (SUK 2014, 42). První číslo vyšlo v neděli 30. 9. 1923. V něm Vavřík jakožto redaktor představil čtenářstvu přílohu s cílem, aby se děti díky ní „pobavily, potěšily, zušlechtily i poučily“ (IBID. 2014, 43). Obsah byl přitom primárně zábavního charakteru. Věnoval se především krátkým prozaickým textům, básním nebo různým křížovkám a hádankám, výchovné prvky byly přítomny ve formě jednoduchých morálních poučení. Nabádaly často k poslouchání dospělých, zejména rodičů, nebo k pěstování pozitivních vlastností, jako třeba pracovitosti.

Jméno přílohy *Naším dětem* či jen *Dětem* bylo poměrně populární, využívalo jej více periodik, například příloha *Lidových novin* nebo *Jaro*.⁽³⁾

Příloha byla vydávána nejdříve jako dvoutýdenní, od listopadu 1924 pak každou neděli (SUK 2014, 42). Kopírovala školní rok – začátek ročníku byl tedy v září a končil v srpnu. Poté bylo možné přílohu vystříhnout a svázat jednotlivá čísla dohromady. Tiskla se na formát A5⁽⁴⁾ a sktruktura příspěvků byla vcelku neměnná.

Úvodní stranu tvořila krátká báseň, často tematizující probíhající měsíc nebo roční období, a krátký prozaický příběh. Následovala další kratší báseň, povídka nebo článek. Číslo končilo rubrikou „Hádanky a oříšky“, někdy i „Hovornou“. „Hádanky a oříšky“ sestávaly ze 2 až 4 klasických vizuálních hádanek typu přesmyčky nebo dopl-

2 Vavřík byl učitel, pracoval ale také jako redaktor dětských rozhlasových pořadů (Encyklopedie Plzeň; ČLB, cit. 8. 1. 2025).

3 Periodikum vydávané výborem Československé sociálně demokratické strany (ŠVEC 2014, 273), později pod Ústředním dělnickým nakladatelstvím. Příloha byla vydávána s podtitulem „Pokrokový časopis pro děti“.

4 Do roku 1939, kdy jí byla vyhrazena jedna A3.

ňovačky. „Hovorna“ sloužila k nejrůznějším vzkazům „strýčka Václava“ směrem ke čtenářstvu; vyhlášoval v ní dobročinnosti,⁽⁵⁾ soutěže⁽⁶⁾ nebo informoval o nových ročnících.⁽⁷⁾ Úplně na závěr bylo rozluštění z předchozího čísla a redakční dovětek, že „Přílohu *„Našim Dětem“* řídí Jan Vavřík“. Takto jedno číslo přílohy obsahovalo čtyři až šest různých příspěvků.

Příloha se pravidelně připojovala k adoraci prezidenta Masaryka, k jehož výročí uveřejňovala oslavné články či básně, výrazně také akcentovala československé legionáře (srov. SUK 2014, 43).

Nejvýraznějším přispěvatelem byl samotný redaktor Jan Vavřík, jehož práce se vyskytovaly téměř v každém čísle. V *Našim dětem* se v některých příspěvcích – zejména v těch, ve kterých mladé čtenářstvo přímo oslovoval – podepisoval jako „strýček Václav“. Ostatní přispívající byli povětšinou též pedagogové,⁽⁸⁾ ze známějších jmen lze namátkou jmenovat pedagožku a publicistku Terezu Mellanovou nebo historika Vlastimila Kybala. Výběr přispívajících byl ovšem velmi proměnlivý.

Pro účely analýzy jsem zvolil číslo ze dne 2. 3. 1930, vydané ku příležitosti 80. narozenin T. G. Masaryka. Označené je jako číslo 27, 7. ročníku. Příloha byla číslována souhrnně za celý vydávaný rok, zkoumané číslo se proto nachází na stranách 105 až 108.

1.2 TRIBUNA MLÁDEŽE

Tribuna se obdobně jako *Národní politika* prezentovala jako nezávislý deník, přestože bývá někdy označována jako názorově blízká agrárníkům (srov. BERÁNKOVÁ ET AL. 1988; CHMELA 2015), kteří později

5 Například číslo 15 z 8. prosince 1929, kde vyzývají k darování pro opuštěné děti pod *Vánoční strom lásky*.

6 Například číslo 9 z 27. října 1929, kde má čtenářstvo zaslat svou nejmilejší vzpomínku z prázdnin.

7 Například číslo 53 z 31. srpna 1930, kde oznamují i změnu formátu přílohy, platnou od nového ročníku.

8 Namátkou můžeme zmínit Miloslava Kaše, Josefa Žemlu nebo Ludka Kozla (Encyklopedie Plzeň; Databáze českého amatérského divadla; ČLB, cit. 8. 1. 2025).

získali většinu podílu v akciích *Tribuny* (VOHRYZEK 1937; 1938). Považována je primárně za českožidovské periodikum, výrazně ovlivněné myšlenkami českožidovského hnutí (srov. PĚKNÝ 2001; JUNOVÁ 2012; CHMELA 2015), které bylo otevřené československým ideálům.⁽⁹⁾ V samotném periodiku byla finanční pomoc českožidovské obce v začátcích reflektována (např. KODÍČEK 1924), stejně tak zacílení na židovské abonenty.⁽¹⁰⁾

Její dětská příloha *Tribuna mládeže* vycházela v letech 1922–1928 každou neděli, ve svém posledním období pak byla součástí jiné přílohy, a to *Módní revue*. Obsahově byla *Naším dětem* blízká; primárně měla zábavní funkci (srov. ŠVEC 2014, 566)⁽¹¹⁾ a vyjma čísel věnovaných určitým výročí nebyla politicky zatížená. Časté bylo titulování Masaryka jako „tatička“.

Každé číslo se nacházelo na čtyřech stranách formátu A4. Podobně jako v *Naším dětem* byl číslován celý ročník, a ne jednotlivá čísla. Rok 1928 má oproti předchozím zmenšený objem na dvě A4 ve formě dvojstrany – výsledný svazek tak měl podobu svázaných stran A5.

Obsahově se kombinovaly povídky s krátkými básněmi. Pravidelně byly zařazovány překladové texty (často pohádky z východní a jihovýchodní Evropy), historická okénka, vtipy a „Zábavný koutek“, podobný „Hádankám a oříškům“ z *Naším dětem*. Příběhy byly vypointované, zakončené vtipem nebo jednoduchým morálním ponaučením. Takto jedno číslo přílohy obsahovalo šest až osm různých příspěvků.

Na titulní straně se uváděl pouze ročník a číslo přílohy, nikoliv datum.

Od začátku *Tribuny mládeže* byl hlavním redaktorem F. J. Andrlík, který se na obsahu podílel velmi často, ponejvíc pod pseudonymem

9 Junová ve své bakalářské práci zmiňuje, že se v téměř každém vydání *Tribuny* vyskytovala alespoň jedna aktualita z jeho života nebo činnosti a v době Masarykových narozenin se z čísla stával narozeninový speciál. Pěkný zmiňuje, že TGM měl *Tribuně* údajně finančně přispět ke vzniku (PĚKNÝ 2001, 540).

10 Například Lev Vohryzek v článku „Konec Tribuny“ zmiňuje, že nezáměm židovských abonentů byl jedním z důvodů úpadku periodika.

11 Švec kvalitu samotné přílohy komentuje jako „nevalnou“ (ŠVEC 2014, 566).

Jaroslav Lipavský (VOPRAVIL 1973). Výrazným přispěvatelem byl také pedagog a autor pohádek pro děti Josef Kubička (ČLB, cit. 8. 1. 2025), jenž vystřídal Andrlíka v roce 1926 a vedl časopis až do jeho ukončení. V každém čísle je možné najít alespoň jeden příspěvek podepsaný buďto jeho iniciálami, nebo jedním z jeho pseudonymů – *Jiří Klein*, *Josef Pražský* nebo *Josef Týnský* (VOPRAVIL 1973). Ostatní přispívající byli většinou také pedagogové a autoři uměleckých děl pro děti.⁽¹²⁾

Pro účely analýzy bylo nejvhodnější 7. číslo 4. ročníku, vydané ku příležitosti 75. narozenin T. G. Masaryka. Na titulní straně se nenachází datum vydání, ale s ohledem na to, že příloha vycházela každou neděli, můžeme odhadovat, že vyšlo první březnovou nedělí – 7. 3. 1925. Zkoumané číslo se nachází na stranách 33 až 36.

2 POROVNÁNÍ CHARAKTERISTIK OBOU PŘÍLOH

Obsahově si byly obě přílohy velmi podobné, a to navzdory rozdílným formátům. Dominovaly příspěvky zábavního charakteru, výchovný aspekt je v běžných vydáních až druhotný. Místy se nacházely poučné články, často o přírodě a architektonicky a kulturně důležitých budovách, nebo příběhy s morálním poučením, které nabádaly k poslouchání rodičů a pilné práci ve škole.⁽¹³⁾

Ideologické zatížení můžeme pozorovat hlavně u vydání ke konkrétním výročím, v běžném čísle se nevyskytovalo. Zkoumaná čísla jsou i více didaktická než běžná vydání obou příloh.

Vybraná čísla svou strukturou z velké části kopírují složení předchozích čísel. Ve vybraném čísle *Naším dětem* sice velkou část zabírá jeden delší příspěvek, ten je však, jako v ostatních vydáních, uveden krátkou básní a zakončen hádankami a křížovkami. *Tribuna mládeže*

12 Namátkou můžeme zmínit Josefa Žemlu, Josefa Špringera nebo Metoděje Dobiáše (Encyklopedie Kroměříže; Databáze českého amatérského divadla; ČLB, cit. 8. 1. 2025).

13 V *Naším dětem* jsou například časté příběhy o holčičce Máně. Máně v každém z příběhů provede něco, co by neměla a co se jí na konci vymstí. Například v 7. ročníku č. 15 na straně 59 sní celý koláč, a když se jí maminka zeptá, kdo ho snědl, zalže. Neuvedomí si ale, že má od něj zamazaná celá ústa, a maminka lež prohlédne.

měla proměnlivější strukturu příspěvků, jejich typy jsou však stejné ve zkoumaném čísle i v těch ostatních. Jsou zastoupeny krátké příběhy, básničky, soutěže, hádanky a křížovky. Podobně měly obě přílohy i lehce srozumitelný jazyk svých příspěvků, vypointované příběhy (s případným jasným ponaučením) a rytmickou, jednoduchou poezii. Obě dětské přílohy tak byly svým mladým čtenářům přístupné.

Zkoumaná čísla k Masarykovým výročím mají také společné to, jak výrazně se na obou číslech podíleli jejich redaktori. Jan Vavřík napsal článek, v němž komentoval, jaké příležitosti je celé číslo věnované, a Josef Kubička je ve vybraném čísle autorem téměř všech příspěvků. Silná pozice Vavříka se dá osvětlit jeho pozicí hlavního redaktora dětské přílohy, Kubičkovu postavení je v tomto ohledu překvapivé, jelikož se ve zkoumaném období ještě šéfredaktorem *Tribuny mládeže* nestal. Z toho můžeme usuzovat, jak silnou redakční osobností pravděpodobně byl ještě před svým nástupem na místo šéfredaktora přílohy časopisu.

V kontextu výše zmíněných aspektů proto můžeme vybraná čísla interpretovat jako příklady smýšlení redakcí obou dětských příloh.

2.1 NAŠIM DĚTEM 7, Č. 27

V pořadí 27. číslo *Našim dětem* z 2. března 1930 otevírá krátká báseň Jany Viravské⁽¹⁴⁾ pojmenovaná „Ke dni 7. března“. Funguje jako blahopřání k Masarykovým narozeninám; přejí přitom samotné děti, a ne básnický subjekt. Přání směřuje do *zlaté* Prahy, kde vlají prapory a hraje hudba. Děti zde Masarykovi zpívají hymnu a nesou mu vavřínovou snítku. Snítka mu symbolicky náleží za to, že „lid svůj vedl v nejtrudnější době“ ke svobodě. Báseň končí přáním vysokého věku a přirovnáním vděku dětí⁽¹⁵⁾ ke vděku samotné vlasti: „Můj vděk vlasti pravý / Bůh dej Ti zdraví / mnoho let!“ (VIRAVSKÁ 1930, 105).

14 Která rovněž přispívala dětskými básněmi do *Lidových novin* a dalších periodik.

15 Nebo básnického subjektu. Použitá první osoba umožňuje obě interpretace.

Báseň je formálně jednoduchá, napsána v sylabickém trocheji a používá sdružený rým.

Většinu čísla zabírá článek Jana Vavříka „80 let našeho presidenta Tomáše G. Masaryka“. Na následujících čtyřech stranách představuje ve zkratce Masarykův život a několik dětských prací, které Masaryka oslavují. Článek je tak spíše kompilací různých materiálů než autorskou prací. Mezi nimi je i fotografie, na níž Masaryk drží v rukách dívku v kroji. Je zde zachycen obklopený lidmi a další dívkou, nesoucí květinu. Fotografie pokrývá více než polovinu strany a má popisek „Naše moravské děti v létě 1927 vítají presidenta Masaryka“.

V úvodu článku je Masaryk představen jako syn panského kočího, jemuž dali rodiče jméno „slavného mudrce, filosofa a doktora andělského“ (VAVŘÍK 1930, 105) Tomáše Akvinského, který se shodou okolností narodil ve stejný den. Dále poukazuje na požehnaný věk, jehož se dožil, a na to, že celý svůj dlouhý život věnoval práci ve prospěch svůj, svých blízkých, ale hlavně ve prospěch národa. Jeho úsilí vyvrcholilo v první světové válce, kdy se zasloužil o osvobození vlasti z područí monarchie a její samostatnost. Vavřík podotýká, že 7. březen „je skutečným svátkem celého našeho státu, kdy srdce každého z nás hovoří o vděčnosti“ (IBID.). Bere na sebe roli celého národa a vyjadřuje se za něj – tato stylistická figura se vyskytuje v článku víckrát.

Následují dvě básně – českého studenta a slovenského žáka –, opěvující Masaryka. První česká je uvedena slovy: „Proto až budete čísti dále uvedená slova [...], myslíte si, že jsou to myšlenky vaše vlastní, že jste to napsali kdokoliv z vás“ (IBID., 106). Stylizace do pozice dětského čtenářstva se opakuje i v této básni, kdy ji využívá dotyčný student: „Velký den je pro nás děti, / velký svátek slavíme. / Nemůžeme povědět, // co v našich srdcích cítíme“ (VAVŘÍK 1930, 106). Masaryk je zde označen jako *tatíček* a je s ním asociována Praha, do které děti posílají své pozdravy. Báseň slovenského žáka je spíše autorskou zpovědí, adresovanou slovenskému národu. Zdůrazňuje svobodu, kterou díky Masarykovi Slovensko nabylo, a komentuje předchozí období pod rakousko-uherskou vládou: „[...] boli sme otrok-

mi Maďarom, ach všetci“ (VAVŘÍK 1930, 106). Masaryk je nepřímou označen jako osvoboditel a věrný bojovník za Československo: „Ved' len On zaslúži jedine oslavu / lebo nám vydobyl slobodienku drahú. / Prežíval mnoho chvíľ, trudných, hoj v cudzine / cele bol oddaný českoslovenčine“ (IBID.). Opět se vyskytuje Praha jako místo jeho pobytu. Zmiňuje se, že i v takto vysokém věku Masaryk pracuje, a vyžaduje se po slovenském národu pravda a láska k bližním. Končí prosbou, aby mu bůh požehnal dalšími roky.

Následuje vzpomínka žákyně měšťanské školy v Hradci Králové; slečna vzpomíná na prezidentův příjezd 24. května 1929. Zmiňuje zástup žactva od jednoho náměstí ke druhému, Masaryka jedoucího v autě spolu s ministrem Františkem Udržalem a dav provolávající mu slávu. Masaryk dle žákyně „kynul otcovsky rukou a jeho milá, dobrotivá tvář se při tom laskavě usmívala“ (IBID., 106–107). Ve svých závěrečných slovech autorka podotýká, že na okamžik, kdy prezidenta spatřila, nikdy nezapomene.

Vavřík na to navazuje připomenutím Masarykova podobného příjezdu do Prahy k příležitosti 10. výročí republiky. Masaryk pronesl k přítomným dětem řeč a „s opravdovou radostí postál v nádvoří, dokud poslední čtyřstup školáků nepřešel před jeho očima“ (IBID., 107).

Článek končí úryvkem jeho proslovu, nazvaným „Zdraví a Boží požehnání“. Připomíná dětem, že se v celém svém životě mají řídit heslem „Pravda vítězí“, pilně a svědomitě pracovat ve škole i jinde, mít úctu ke starším a pomáhat těm v nedostatku. Jedině tak mohou svého prvního prezidenta uctít nejlépe.

Číslo končí rubrikou „Hádanky a oříšky“. Ta se nijak neliší od hádanek v jiných číslech; obsahuje doplňovačky s tajenkou, přesmyčky, krátké hádanky ve formě záměnky, vsuvky, rodovky a tajenky a rozluštění z minulého čísla. Jedna tajenka v sobě ukrývá slova „Tomáš“, „Masaryk“ a „Hodonín“, na ostatních hádankách se tematika 27. čísla nijak neprojevuje.

2.2 TRIBUNA MLÁDEŽE 4, Č. 9

Číslo 9 z roku 1925 otevírá na straně 33 výmluvný název celého vydání „Tatíčku Masarykovi k 75. narozeninám“. Výtisk je uvedený menším portrétem T. G. Masaryka a jednoduchou oslavnou básničkou ve čtyřstopém trocheji se střídavým rýmem. Následuje článek „Osvoboditel národa“ popisující Masarykův život od dětství do tehdejší současnosti. Společným jevem je, že se motiv otce a osvoboditele kromě názvů hojně vyskytuje jak v básni, tak v následujícím článku.

Přirovnání k otci se v drtivé většině objevuje ve formě titulu *tatíček*, následované Masarykovým jménem. Dané přirovnání k otcovské figuře můžeme vnímat v pasážích, v nichž je popisován jako ušlechtilý „příklad pravého člověka a vlastence“ a jako cvičitel Sokola, který „mužný svým zjevem i chováním byl vzorem všech“ (NEPODEPSÁNO 1925a, 33). Vedle toho je Masaryk prohlášen i za jednoho z nejlepších *synů* vlasti hned v úvodu, což je v kontextu častěji užívané role *tatíčka* poměrně paradoxní, tento přídomek se ovšem později již nevyskytuje.

Masaryk je označován jako *osvoboditel*, který bojoval proti „utlačovatelům českých práv a vykořisťovatelům naší vlasti“ (IBID.). Habsburkům byl navíc přidán negativní přívlastek *proradní*, Masaryk tak stojí v opozici a také jako vítěz nad nimi.

Článek vypráví Masarykův život jako cestu chudého studenta, syna panského kočího, jenž se díky své vytrvalosti a pílí dokázal vypracovat na státníka a velikána. Tato jednoduchá biografie ho představuje jako od mládí angažovaného obránce pravdy, který se již jako student hlásil k odkazu Jana Husa. Na důkaz jeho schopností představuje Masarykovy spisy o Husovi, Karlu Havlíčkovi a Čechách a průběžně také vyjmenovává veškeré jazyky, jimiž Masaryk mluvil. Jeho role jakožto profesora a vzdělance přitom není akcentována v oslovení, naopak ale nechybí zdůraznění jeho role za první světové války jakožto „tvůrce našich slavných Legií“. Legionáři jsou zmíněni víckrát, jednou jako stateční hrdinové, kteří „na výzvu tatíčka Masaryka bojovali v Rusku, Francii a Itálii“ proti Habsburkům, podruhé jako ti,

kteří „nazývali svého vůdce Masaryka *tatíčkem*“. V obou případech je navíc skrze legionáře oslovení *tatíček* legitimizováno. Oslovení *vůdce* se vyjma jednoho případu nevyskytuje, přestože je s Masarykem spojováno sloveso *vést*, nejčastěji však ve spojení s národem nebo vlastí.

Autor biografického článku není uveden, úvodní báseň složil redaktor Josef Kubička. S ohledem na jeho autorský podíl na většině obsahu *Tribuny mládeže* se domnívám, že by mohl být autorem celé první strany 9. čísla.

Celou následující stranu zabírá „Hold dětí československé [sic!] republiky Tatíčku Masarykovi“ – sborový zpěv od Josefa Kubičky.⁽¹⁶⁾ Hold je stylizován do scénky, v níž děti, představující jednotlivé země Československa, vzdávají poctu prezidentovi a děkují mu za práci pro vlast. Ve scénce má být přítomen Masarykův obraz zdobený květinami a barvami trikolory, děti jsou oblečené v krojích a drží na žerdích fábory se znaky zemí, které zastupují. Nejdříve zpívají sborově,⁽¹⁷⁾ poté jednotliví představitelé předstoupí před ostatní a zpívají svou část. První zpívá zástupce Čech, následně Moravy, Slezska, Slovenska a Podkarpatské Rusi. Hold končí sborovým zpěvem obou národních hymen a konečným zvoláním: „Tatíčku Masarykovi Sláva! Sláva! Sláva!“ (KUBIČKA 1925, 34–35).

Hold má podobu dvanáctislabičného trocheje⁽¹⁸⁾ se střídavým rýmem a je graficky rozdělen do dvou sloupců.⁽¹⁹⁾ Jednotlivé sloky se liší délkou; nejdelší je úvodní sloka zástupce Čech (celkem 28 veršů). Postupně se jednotlivé sloky zkracují: zástupce Moravy jich má celkem 26, zástupci Slezska, Slovenska a Podkarpatské Rusi 16. Stejně tak je při jmenování hymen jako první zpívána ta česká a slovenská až jako druhá.

16 Jako úvodní předzpěv zde navíc funguje první sloka lidového popěvku „Tatíčku starý náš“.

17 Dle scénické poznámky *vroucně*.

18 Děkuji dr. Kláře Čermochové za pomoc s versologickou analýzou.

19 Formou tedy výrazně připomíná alexandrín, který je ovšem jambický. Zvolenou kombinaci můžeme vnímat jako snahu použít slavnostní verš, ovšem s nacionálním akcentem v podobě pro češtinu přirozenějšího trocheje.

Vyjma všudypřítomného motivu otce se v písni vyskytují i časté motivy vytrvalosti, pracovitosti, vlasti, Prahy a porážky Habsburků – opět také podané velmi sugestivně: „[...] lidu, který tři sta roků / snášet musel trýzna nenávisti kleté / jemuž zpupný škůdce při každickém kroku / ze srdce rval naději, že mu právo zkvete...“ (KUBIČKA 1925, 34). Jednou se vyskytne oslovení vůdce, pravděpodobně ale motivované rýmovou shodou: „[...] k velikému vůdci / [...] pílí svojí zkřížil záměr škůdci“ (IBID.). V jednom případě je označen také jako *mesias* a taktéž jako *buditel*. Na motiv buditelství navazuje přirovnání Masaryka k dokonavateli díla Josefa Jungmanna, dále je zmíněn jako pokračovatel idejí Jana Nerudy a Karla Havlíčka Borovského. To signalizuje se snahu o legitimizaci Masarykovy pozice jakožto kulturní autority, s vazbou na historii myšlenky samostatného českého území. Objeví se nepřímý motiv husitství v podobně oslovení *velký bojovníku boží*. Metafora Masaryka jako bojovníka se navíc vyskytuje vícekrát, a to ve formě buditele vojenských sil legionářů: „Budils novou sílu, vlasti věrné syny“ (IBID.). Ve sloce, kterou pronáší zástupce Podkarpatské Rusi, se objevuje obraz Československa jako obránce lidských práv a svobody: „aby české jméno do dáli a šíře / neslo se co ohlas lidskosti a práva!“ (IBID., 35). Mimo jiné je poprvé zmíněn Masarykův rodný Hodonín. S ohledem na to, jak často je vyzdvihován Masarykův prostý původ, je místo překvapivě zmiňováno naprosto minimálně.

Strana 35 obsahuje výběr sedmnácti citátů, označovaných jako Masarykovy, a krátký příběh prezentovaný jako historka z jeho života. Výběr citátů nabádá k pracovitosti, obětavosti pro druhé, odvaze, vlastenectví, kolektivní práci a skromnosti. Kombinují se více ideově zatížené („Služ republice, služ jejímu lidu, služ lidstvu!“ – NEPODEPSÁNO 1925b, 35) s těmi nesoucimi obecné životní nebo morální poučení („Lihoviny – jen ty ne! [...] // Nepřipisuj duši, co je jen na těle, ba snad jen na kožichu“ – IBID.). Víra a náboženství zde fungují každé v jiném kontextu; víra je přítomna jako ideové přesvědčení bez náboženského kontextu. Pro porovnání uvádím následující úsek: „Naše dnešní víra musí býti vírou v budoucnost lidstva [...]“; a citát: „Har-

monicky (správně, souladně) vyvinutý člověk potřebuje vědu, umění, literaturu, mravnost a náboženství“ (NEPODEPSÁNO 1925B, 35).

Objevuje se motiv pravdy jako ctnosti a hodnoty, za kterou je nutné bojovat: „Bojovat pro pravdu znamená, pro pravdu pracovat, pracovat duchem, pracovat pravdou“ (IBID.). Boj se vyskytuje i doslova, a to ve dvou citátech: „Velké oběti na životech a statcích nevyšly nadarmo. Dosáhli jsme svého cíle, teď se vynasnažíme, abychom si ho navždy zabezpečili. Všichni občané dobré vůle mají dánou možnost vybudovati vzorný stát“ (IBID.). A dále: „Musíme překonávat zlo dobrem. Ale bránit se můžeme, máme a musíme; ale vystříhejme se násilí“ (IBID.). Boj zde není metaforický jako v případě boje za pravdu, ale odkazuje na vojenské nasazení během první světové války a v prvních dobách Československa. Násilí je v druhém citátu paradoxně odsouzeno a vybízí pouze k aktivní obraně.

Krátký příběh, nazvaný „Dvě cesty T. G. Masaryka“, začíná scénou příjezdu žebřiňáku taženého koňmi a naloženého skromným nábytkem a nádobím po polní cestě do Mutěnic. Posléze se ukáže, že se jedná o cestu panského kočího Josefa Masaryka za prací na mutěnickém dvoře, kam byl povolán. Popisuje také dvouletého Tomáše Masaryka na klíně jeho matky. Následuje scéna z 21. prosince 1918 – návrat T. G. Masaryka ze zahraničí zpět do Čech jako československého prezidenta. Jeho příjezd vlakem je oslavován spolky a davy ze všech koutů republiky, doprovázený hudbou a slavnostními salvami z děl. Příběh končí slovy: „Vy, hoši a děvušky, [...] vzpomeňte si na jeho dvě cesty, o nichž jste se v tomto článku dočetli. Vy, kteří jste chudí, kterým se zdá, že jste ponížení, utlačení a nemohoucí, myslíte na syna deputátníkova, myslíte na to, čím se stal. Odvahou, pílí, nezlomnou vůlí a především láskou k vědě a pravdě!“ (NEPODEPSÁNO 1925c, 35–36).

Obě scény příjezdů slouží coby příběh o evoluci Masaryka jako osobnosti, která překonala příkoří chudoby a díky pracovitosti se cílevědomě stala úspěšnou vůdčí osobou. Závěr má motivovat mladé čtenářstvo k podobnému přístupu. Zpracovává Masarykův život jako příběh zrození hrdiny a vůdce.

Masaryk je v příběhu označován jako *osvoboditel, politický vůdce a průkopník naší svobody*. Výrazný je motiv *matičky* Prahy, do které se vrací a s níž je spojován. Vojenská síla je přítomna ve formě vojska a legionářů vítajících prezidenta a v příjezdu lokomotivy s příslušníky národní armády. Zmíněni jsou také Sokolové. Veškerý dav na nádraží je také popsán jako „[p]řes půl milionu lidí, [...] hotových položit život za svého vracejícího se prezidenta [...]“ (NEPODEPSÁNO 1925C, 35–36). Motiv oběti se v tomto případě netýká jenom vojáků nebo Masaryka, ale i obyvatel.

Na poslední straně nalezneme báseň žákyně 5. třídy obecné školy, výchovný příběh a výzvu k dopisovací soutěži.

Báseň, nazvaná „Slib“, má čtyři trochejské sloky o sedmi až dvanácti slabikách a kombinuje střídavý a přerývaný rým. Líčí porážku českých stavů na Bílé hoře a popravu 27 českých pánů. Jejich následovníkem ve snaze o osamostatnění je Masaryk, bez něhož by „záhuba naše bývala jistá“. Závěrečná sloka je oním slibem z názvu básně: „Za Masarykovým půjdeme příkladem / a nebude nám strasti, / svůj život třeba v květu mládí / obětovat své drahé vlasti“ (KOMINÍKOVÁ 1925, 36). Motiv vlastenectví a oběti se tak nyní vyskytuje rovněž u autorky, žákyně 5. třídy.

Výchovný příběh napsal Josef Kubička pod pseudonymem Josef Pražský. Vypráví o učiteli, jenž vykládá žákům „o ctnostech opravdového člověka, o povinnostech řádných občanů a o tom, co duši kráslí a povznáší“ (PRAŽSKÝ 1925, 36). Učitel se najednou zalesknou oči slzami a musí ve vyprávění udělat pauzu. Vysvětluje žákům, že se pouze dojal nad Masarykovým obrazem zavěšeným ve třídě. Dodává, že vše, o čem dosud mluvil, Masaryk reprezentuje a žáci by si z něj měli vzít příklad.

Příběh je silně občansky angažovaný – cílem života je nejen být šťastný, ale také „jiné blažit“. Právě štěstí spočívá v pilné práci a v „blahém vědomí vykonané povinnosti“. Je třeba milovat práci, pravdu, vše živé a své rodinné blízní konkrétně. Příběh končí poukázáním na to, že Masaryk na děti shlíží z obrazu a vědomí toho, jak se učením posouvají blíž k jeho ideálu, by mělo žáky motivovat ke školní práci. Odtud také

pochází název celého příběhu: „Tatíček se na nás dívá...“ Masaryk je v příběhu označován jako *tatíček* a *osvoboditel československého národa*. Silný je motiv angažovanosti a obětavosti, a to v kontextu služby národu a společnosti. Příběh končí připomenutím dětského slibu Masarykovi u Husova pomníku na Staroměstském náměstí, kde děti slibovaly, „že budou opravdovými, řádnými občany československé [sic!] republiky, že budou poslouchati jejích zákonů a sloužit vlasti všemi silami“ (PRAŽSKÝ 1925, 36). Silně je rovněž zastoupen motiv vlasti, a to vlasti slavné a vybojované hrdinnými legionáři.

Posledním příspěvkem v čísle je výzva k účasti v soutěži „Proč ctím a miluji tatíčka Masaryka?“. Soutěž vyzývá čtenářstvo k napsání textu na uvedené téma v názvu, přičemž jména všech účastníků budou na konci zveřejněna a nejzdařilejší práce z nich odměněny knihou.

3 POROVNÁNÍ ZKOUUMANÝCH VYDÁNÍ

Obě periodika začínají budovat Masarykovu identitu již od jeho původu a životních začátků. Zmiňují, že byl pouhým synem kočího, který se díky pilné práci dostal na studia a odtud až na univerzitu. Jeho život je podáván jako příběh úspěchu a zrození hrdiny. Masarykovi jsou připisovány pouze kladné vlastnosti jako pracovitost, vytrvalost, svědomitost a láska k bližním.

Důležitou vlastností je u něj obětavost. V *Tribuně mládeže*, v níž se motiv obětování vyskytuje častěji, se Masaryk nejvíce ze všeho obětuje pro vlast a pro společnost. Obětování se je bráno jako služba národu a je jako pozitivní vlastnost adresována i čtenářstvu. Obětavost je zde ve významu společenské angažovanosti, kontext obětování života se ovšem vyskytuje také nejsilněji v případech legionářů. Obraz legionářů je, podobně jako ten Masarykův, pouze pozitivní a jejich oběť hrdinstvím. Jednou je obětování života zmíněno i u československých obyvatel, a to v pasáži z příběhu „Dvě cesty T. G. Masaryka“, kdy Masaryka vítají nadšené davy. Po této ukázce působí i poněkud morbidně zmínka v básni hned následující, v níž o oběti mluví žákyně 5. třídy.

Vojenský a válečný motiv je přitom asociován nepřímo. Masaryk je *osvoboditelem*, idealistou, který se postavil za práva malého národa, nikoliv bojovníkem. Případně je zobrazován jako *buditel* nebo *tvůrce* legií, oslovení *vůdce* se téměř nevyskytuje. Představuje ideu samostatného, sjednoceného národa, kterou lidé následují. Obě čísla se vyhýbají jakýmkoliv konotacím armády a páchání násilí, přičemž legionáři jsou spíše hrdinné oběti konfliktů.

Motiv vlasti je s Masarykem neoddělitelně spjatý. Téměř každá činnost, která je v souvislosti s Masarykem zmíněna, se ukáže jako společensky prospěšná a pomáhající ostatním. Národní spjatost posilují i zmínky o hymnách a významných osobách z dob národního obrození.

Masaryk je nejčastěji oslovován jako pan prezident, silně je dále budována jeho otcovská figura. Titulování Masaryka jako *tatíčka* je nejzřetelnější v *Tribuně mládeže* a posiluje jeho identitu jako tvůrce, ochránce a nejvyššího představitele národa. Napomáhají tomu i popisy jeho vzhledu; navzdory svému věku je fyzicky v kondici a je popisován jako vlídný nebo usmívající se. Vedle toho se objevuje motiv Prahy jako jeho sídla a centra vlasti. Praha nese přívlastek *zlatá* nebo je titulována jako *matička*.

Persona profesora a vzdělance přitom v označování Masaryka akcentována není. Nejblíže se tomu vyskytuje motiv pravdy, která je chápána jako touha po pravém vědění, a tedy jako ctnost nebo schopnost žít v pravdě – souladu sám se sebou.

Role Masaryka jako významné figury zesiluje využívání historických autorit k legitimizaci jeho pozice a kroků. V *Tribuně mládeže* je Masaryk líčen jako pokračovatel snah obrozenců a národních hrdinů bojujících za samostatnost (Husa, Jungmanna, Havlíčka Borovského, Nerudy, českých stavů).

Ve vybraných číslech se silně pracuje s oslovováním dětského čtenářstva a promlouváním skrze jeho perspektivu. Silněji je tento stylistický prvek použit v *Našim dětem*. Můžeme to vidět již v úvodní básni, v níž děti Masarykovi přejí vše nejlepší, ve stylizaci do pozice

dítěte v následující básni a v samotném použití dětských prací ve Vavříkové článku. V *Tribuně mládeže* je dětský pohled akcentován i v tématu soutěže „Proč ctím a miluji tatíčka Masaryka?“, v němž se předkládá konkrétní a žádoucí pohled na prezidenta. *Tribuna mládeže* více využila příklady s jasným sdělením, co je požadované chování a jaké vlastnosti v sobě má čtenářstvo rozvíjet. Sdělení jsou přitom u obou příloh ideologicky totožná. Masaryk je mladému čtenářstvu předkládán jako ideální model člověka. Jeho následování má být projevem občanskosti a oddanosti základním ctnostem a morálním principům, jež představuje. Zdůrazňováním jeho sebeobětování se navíc mohou vyvolat pocity viny a tím angažovanost podpořit.

Nutno podotknout, že *Naším dětem* a *Tribuna mládeže* nebyly jedinámi dětskými přílohami, které se na budování obrazu Masaryka, jak byl prezentován dětem, účastnily. Zajímavý je také rozsah, v jakém se Masarykovu odkazu věnuje výše zmíněná známější příloha *Lidové noviny dětem*. Ta měla velmi podobný obsah i strukturu, její první ročník z roku 1936 v březnovém vydání Masarykovy narozeniny také akcentuje a charakterizuje ho velmi podobně jako zkoumaná dvě čísla – je prezentován jako příklad hodný následování, jako muž, jenž byl pracovitý, lidský a vnímavý vůči dětem, a označuje jej jako *Osoboditele*. Věnuje mu však pouze dva malé příspěvky na konci jedné strany, nikoliv celé číslo, jako tomu bylo u zkoumaných periodik.

ZÁVĚR A DISKUSE

Vybrané dětské přílohy periodik první republiky, zkoumané pomocí analýzy téměř totožných jazykových prostředků a motivů, zprostředkovávaly ideologicky zatížený pohled na prvního československého prezidenta. *Naším dětem* a *Tribuna mládeže* ve svých vydáních k výročí prezidentových narozenin záměrně pracují s jeho velmi pozitivním obrazem a posilují narativ silného státníka spjatého s národní identitou. Navzdory tomu, že hlavní funkce příloh je zábavní, je v obou zkoumaných číslech zastoupen silný výchovný aspekt, smě-

rovaný zejména k občanské angažovanosti. Přílohy budují identický obraz prvního československého prezidenta a podporují národní tendence přítomné v obou periodikách, ke kterým přílohy patřily, přitom však nenesou názory konkrétních politických stran.

Je otázkou, jak moc jsou tyto národotvorné aspekty přítomny i v případě jiných výročí nebo u významných osobností spjatých s první republikou. Nabízí se srovnat prvky vyzorované u čísel věnovaných Masarykovi s těmi, které souvisejí s jinými významnými daty. Ze zkoumaných ročníků je možné jazykové prostředky porovnat například s březnovými čísly z roku 1930 reagujícími na úmrtí Aloise Jiráska. V *Našim dětem* je mu věnováno číslo ze dne 23. 3. a úvodní báseň jménem „Slib československé mládeže“ v čísle z 6. 4.

Stejně tak se nabízí porovnat čísla věnující se oslavám 28. října. Číslo 41 *Tribuny mládeže* z roku 1925 se oslavám věnuje celé a je v něm patrné silné zaujetí československými legiemi. V souvislosti s poznáním, že Masaryk je s legiemi často asociován a prezentován jako jejich tvůrce a buditel, by mohlo být přínosné zkoumat i jejich mediální obraz. Vojenská tematika je též přítomná i v běžných vydáních, přestože ojediněle. Jmenovat můžu článek z *Našim dětem* z 24. 8. 1930 nazvaný „Nejhezčí vzpomínka na slovenské chlapce“, v němž autor z pohledu československého vojáka, bojujícího pravděpodobně v maďarsko-československé válce, vzpomíná na slovenské hochy, kteří vojáky vítali a obdivovali, nebo ve stejném periodiku publikovaný článek „Vojáci – malované děti“ z 6. 10. 1930, ve kterém si děti nadšeně představují, jak budou za několik let sloužit na vojně.

Můžeme se i zaměřit na výskyt motivů spojených s Masarykem v rámci běžných vydání. Motivy jako pracovitost a nezdolnost můžeme pozorovat ve více, primárně beletristických textech (např. v *Naši dětem* z 8. 9. 1930 v básni nazvané „K nové práci“ nebo v příběhu o drsném a chudém životě v horách ze dne 7. 3. 1930) a též lze rozeznat motivy, jako je láska k národu a vlastenectví (např. v *Naši dětem* z 22. 9. 1930 v pověsti o vrbě).

Vybraná výroční čísla reflektují nejen idealizovaný obraz Masaryka, ale i širší snahy o výchovu mladé generace k hodnotám, které byly v té době považovány za klíčové pro rozvoj československé společnosti. Hlubší výzkum dalších příloh a jejich přístupu k jiným významným osobnostem nebo událostem by proto mohl přinést další vhled do způsobu, jakým byly za první republiky historické a politické narativy přizpůsobovány dětskému publiku.

Mgr. Terry Klaban
Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Fakulta sociálních věd
Univerzita Karlova
Smetanovo nábřeží 6, 110 00 Praha
terry.klaban@fsv.cuni.cz

This work is supported by ERC grant (WONDRE, 101114939).
Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Research Council Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Při práci na textu byly využity zdroje výzkumné infrastruktury Česká literární bibliografie (ČLB) — <https://clb.ucl.cas.cz/>
(kód ORJ: 90243).

PRAMENY

- KODIČEK, Jos. 1924. „Komu patří Tribuna?“ *Tribuna* 6(124), s. 1–2. Moravská zemská knihovna v Brně.
- KOMINÍKOVÁ. 1925. „Slib.“ *Tribuna mládeže* 4(9), s. 36. Knihovna Židovského muzea v Praze.
- KUBIČKA, Josef. 1925. „Hold dětí československé republiky Tatičku Masarykovi.“ *Tribuna mládeže* 4(9), s. 34–35. Knihovna Židovského muzea v Praze.
- Lidové noviny dětem* 1(1–48). 1936, s. 1–192. Knihovna Památníku národního písemnictví.
- Naším dětem* 7(1–52). 1929–1930, s. 1–212. Centrální depozitář FSV UK v Praze.
- NEPODEPSÁNO. 1925a. „Osvoboditel národa.“ *Tribuna mládeže* 4(9), s. 33. Knihovna Židovského muzea v Praze.
- NEPODEPSÁNO. 1925b. „Z myšlenek T. G. Masaryka.“ *Tribuna mládeže* 4(9), s. 35. Knihovna Židovského muzea v Praze.
- NEPODEPSÁNO. 1925c. „Dvě cesty T. G. Masaryka.“ *Tribuna mládeže* 4(9), s. 35–36. Knihovna Židovského muzea v Praze.
- PRAŽSKÝ, Josef [Josef Kubička]. 1925. „Tatiček se na nás dívá...“ *Tribuna mládeže* 4(9), s. 36. Knihovna Židovského muzea v Praze.
- Rudé právo IX – Dětská besídka* (1–27). 1928. Kramerius 5, Digitální knihovna NK ČR.
- Tribuna mládeže* IV (1–48). 1925, s. 1–192. Knihovna Židovského muzea v Praze.
- VAVŘÍK, Jan. 1930. „80 let našeho presidenta Tomáše G. Masaryka.“ *Naším dětem* 9(27), s. 105–108. Centrální depozitář FSV UK v Praze.
- VIRAVSKÁ, Jana. 1930. „Ke dni 7. března.“ *Naším dětem* 9(27), s. 105. Centrální depozitář FSV UK v Praze.
- VOHRYZEK, Lev. 1937. „Soumrak Tribuny“, *Die Brücke – Most* 6(35), s. 3. Moravská zemská knihovna v Brně.
- VOHRYZEK, Lev. 1938. „Konec Tribuny“, *Die Brücke – Most* 6(35), s. 8. Moravská zemská knihovna v Brně.

LITERATURA

- BERÁNKOVÁ, Milena et al. 1988. *Dějiny československé žurnalistiky. Díl 3. Český a slovenský tisk v letech 1918–1944*. Praha: Novinář.
- Databáze českého amatérského divadla. Nedatováno. „ŽEMLA, Josef, LD autor.“ <https://www.amaterskedivadlo.cz/databaze>, <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=6602#Text> (přístup 9. 1. 2025).
- Encyklopedie Kroměříže. 2020. „Metoděj Dobiáš.“ <https://www.enkm.cz/>, <https://www.enkm.cz/metodej-dobias> (přístup 8. 1. 2025).
- Encyklopedie Plzeň. 2019. „Miloslav Kaše.“ <https://encyklopedie.plzen.eu/home-mup/>, https://encyklopedie.plzen.eu/home-mup/?acc=profil_osobnosti&load=746 (přístup 8. 1. 2025).
- Encyklopedie Plzeň. 2022. „Jan Vavřík.“ <https://encyklopedie.plzen.eu/home-mup/>, https://encyklopedie.plzen.eu/home-mup/?acc=profil_osobnosti&load=1701 (přístup 6. 1. 2025).
- CHALOUPKA, Otakar a VORÁČEK, Jaroslav. 1979. *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros.
- CHMELA, Michal. 2015 *Vznik a vývoj deníku Tribuna v letech 1919–1921*. FDS MUNI: Katedra mediálních studií a žurnalistiky, bakalářská práce.
- JUNOVÁ, Magdalena. 2012 *Židovská identita na stránkách Tribuny*. FSV UK: Katedra mediálních studií, bakalářská práce.
- KONČELÍK, Jakub et al. 2010. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál.
- PĚKNÝ, Tomáš. 2001. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer.
- SUK, Pavel. 2014 *Protektorátní časopisy a přílohy denních listů pro děti a mládež jako nástroj nacistické propagandy*. FSV UK: Katedra mediálních studií, disertační práce.
- ŠVEC, Štefan. 2014. *Česky psané časopisy pro děti (1850–1989)*. Praha: Karolinum.
- VOPRAVIL, Stanislav J. 1973. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře (anagramů, kryptonymů, značek, jmen původních, přijatých, dvojitých, polatinštělých atd.)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.